

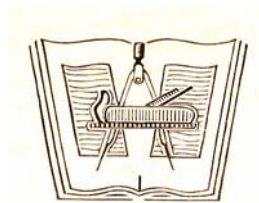
A FAFELDOLGOZÁS NAGYJAI

TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ
VERASZTÓ ANTAL

THÉK ENDRE

(1842 – 1919)

ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

Faipari Tudományos Egyesület
Budapest
2011

Történeti áttekintés

- 1863 13 gőzfűrészműködik Magyarországon
- 1873 Már 30 gőzfűrészműködik az országban
- 1864 Lingel Károly megalapítja műhelyét Pesten
- 1867 A Kiegyezés
- 1870 id. Kölber Fülöp megépíti kocsigyárát Pesten
- 1872 Thék Endre megalapítja asztalosáru gyárát Pesten
- 1873 Pest, Buda és Óbuda egyesítésével megalakul Budapest
- 1875 Thonet gyár üzembe helyezése Nagyugróczon
- 1883 id. Gaul Károly megteremti a hazai faipari szakoktatás alapjait a Felső Ipariskolában
- 1890-es évek Millenniumi ünnepek Magyarországon
- Jelentős középületek építése, berendezése
- 1914-15 Az első világháború
- 1919 A Tanácsköztársaság

A FAFELDOLGOZÁS NAGYJAI

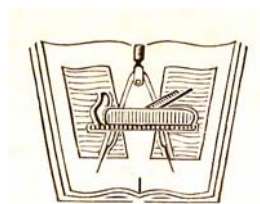
Tóth Sándor László
Verasztó Antal

THÉK ENDRE

(1842 – 1919)

asztalosmester, bútór- és zongoragyáros,
az első hazai bútorgyár megalapítójának

élete és munkássága

Faipari Tudományos Egyesület
Budapest
2011

©TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ
VERASZTÓ ANTAL

ISBN 978-963-8071-08-8

Felelős kiadó: Faipari Tudományos Egyesület
Elnök: Dr. Molnár Sándor

A kiadványt támogatta:

Szerkesztette: dr. Tóth Sándor László

Nyomda:

Tartalomjegyzék

Bevezetés	(7)
THÉK ENDRE ÉLETÚTJA	(7)
Gyermek és ifjúkor	(7)
Vándorévek	(8)
A gyáralapító	(9)
A nagyiparos	(10)
A kiállítások szervezője	(14)
KÖZÉLETI TEVÉKENYSÉGE	(16)
A tanoncotthon alapítója	(16)
Az Ipartestületben	(17)
A Thék gyár kitüntetett termékei	(19)
Thék Endre kitüntetései	(20)
Végrendeletéből	(21)
Thék Endre emlékek	(21)
Megemlékezések Thék Endréről	(25)
Felhasznált források	(27)

Thék Endre díszöltözékében

Bevezetés

A Thék Endre által 1872-ben alapított asztalosműhelyből fejlődik ki a korszak legnagyobb bútór- és épületasztalos-, valamint zongoragyára Pesten. Thék a Monarchia korában a magyar bútorkészítés egyik legnagyobb alakja. A 19. és 20. század fordulóján számos reprezentatív középület és palota faberendezéseinek, bútorainak készítője.

Közéleti szereplése is igen jelentős az Országos Iparegyesület, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara vezetőségében, támogatja az iparoktatást, megalapítja az első bentlakásos tanoncotthont Orosházán.

Asztalosipari munkássága, közszereplése alapján korának kiemelkedő személyisége teszi érdekessé bemutatását.

A Thék család története - szerencsére - megtalálható az „Adatok Thék Endre és a nemes Thék család történetéhez” című 2008. évben megjelent könyvben, ami óriási segítséget, megbízható forrást jelent Thék Endre életútjának feldolgozásához annál is inkább, mivel számos tévhitet oszlat el Thék inaséveit, vándorlásait, sőt egyes önéletrajzi adatait illetően is.

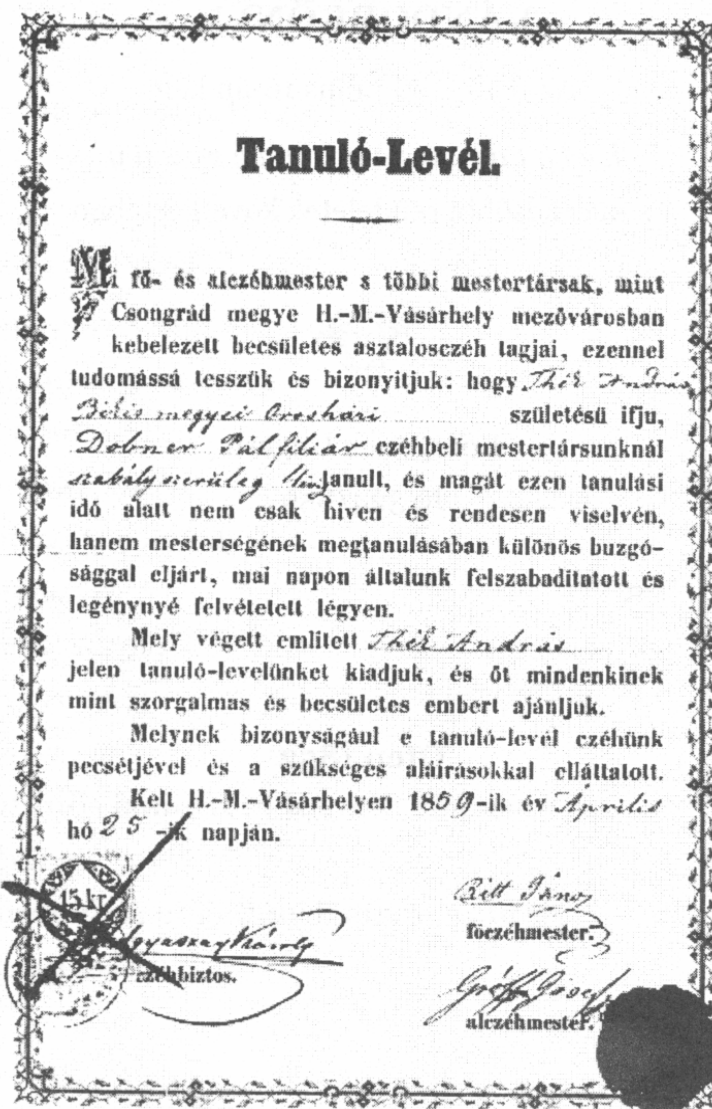
THÉK ENDRE ÉLETÚTJA

Gyermek és ifjúkor

Thék Endre 1842. november 3.-án született Orosházán női szabó apja nemes Thék András és Urszuly Mária gyermekeként. Családja eredetileg Angliából származóan Vas megyében élt, majd Békés megyébe költözik. 13 évesen tanoncnak szerződtetik Daubner Pál orosházi asztalosmesterhez, ahol 1859-ben szabadul. Ekkor már segédként kezdheti meg Thék András néven a céhlegények kötelező vándorlását az Osztrák birodalom területén, majd tovább Európában.

A vándorévek

Vándorkönyvében található bejegyzés szerint 1859 májusától 1860 áprilisáig Békéscsabán dolgozik, majd még ebben a hónapban Pestre utazik, ahol egyből munkába áll, Schranz Gerő, Romotka Sámuel és Molnár József mestereknél illő szorgalommal dolgozik 1863 júniusáig. Közben az evangélikus együletben franciául tanul attól a Serly Sándor asztalostól, aki akkortájt tért vissza Párizsból.

Tanuló levele

1863-ban Bécsbe visz az útja, ahol 1864 júniusától november végéig először Johann Zajda, majd Franz Lauterböck mestereknél dolgozik. Vándorútja során újból Pest következik, Molnár Sámuelnél 2 hónapig, majd ismét Bécs, ahol a már ismert Lauterböcknél töltött jó tíz hónap után a francia fővárosba utazik.

Az asztalossegéd 24 évesen érkezik Párizsba, amely akkor a világ fővárosának, a klasszikus bútorművészet fellegvárának számít. Thék tehát az 1860-as évek derekán, a magyar-francia kapcsolatok aranykorának nevezett időszakban érkezik a francia fővárosba, ahol legalább öt évet tölt. Ott találkozik Munkácsy Mihállyal is, aki magyar állami ösztöndíjjal Párizsban tartózkodik.

Miközben Angliában és az Egyesült Államokban az akkor felgyorsuló ipari fejlődés az asztalosságot bútoriparrá formálja át, Franciaországban a kézműves hagyományok – vele a régi korok eszményét újjáélesztő historizmus – erősen tartják magukat. Az európai kontinensen, pontosabban a Monarchiában Michael Thonet ekkortájt forradalmasítja szabadalmaztatott hajlítási eljárásával az ülőbútorok gyártását, és itt építi fel gyárait.

Gelléri Mór írja róla, hogy Párizsban több elsőrendű asztalosnál tölt huzamosabb időt. Feltételezések szerint a legrangosabbak közé tartozó Diehl cégnél vezetőként is dolgozik. Szoros kapcsolatot tart a magyar emigráció neves alakjaival. Életrajzában leírtak szerint az osztrák-német háború idején (1866) a magyar légióba akar több társával beállni, amikor Kossuth figyelmezteti őket, hogy ne a légióba menjenek, hanem haza, és munkásságukkal Magyarországot szolgálják.

Mint jól képzett asztalos, munkájával részt vesz az 1867. évi párizsi világkiállításon. Erről így emlékezik meg:

„Az 1867-es világkiállítás Párizsban lekötötte egész lényemet és a tárgyat, amely kezem munkája volt, a kiállításon nem az utolsók közt foglalt helyet...”

A gyáralapító

Hazatérése után először Orosházán néz széjjel, majd átmegy a nagyobb Békéscsabára. Végül Budapesten keres munkát.

Abban az időben az Üllői út végén volt egy valamirevaló asztalosműhely, amelynek az ajtaja felett furcsa cégér lógott: „Bútorézműzeti Gyár” Itt jelentkezik Thék Endre az üresedésben lévő művezetői állásra, de a tulajdonos, Tauszig József bizalmatlanul fogadja a messzi földről jött asztalossegédet; az ambiciózus fiatalembert fantasztának tartja és nem alkalmazza. A szolgának megparancsolja, hogy ezt a „rajongó bolondot” ne eressze be többé a gyárba.

Thék a józsefvárosi Szűz utcában maga alapít műhelyt - ez 1872-ben lehetett - ahol szisztematikus munkával nevet szerez, meg pénzt. Már ebben az évben ott van a kecskeméti országos kiállításon, 1885-ben pedig megvásárolja Tauszig József és társa Üllői úti nagy telepét (ahonnan annak idején eltanácsolták). Ide helyezi át műhelyét és mintaszerűen rendezi be. Kitűnő szorgalmával, tehetségével, ízlésével ebből az üzemből teremti meg Thék Budapest első bútorgyárát és lesz első iparos a országnak. A Thék cég lesz a Millennium korának legtöbbet foglalkoztatott épületasztalosa és berendezője.

A világvárossá növekedő Budapesten egymás után épülnek a reprezentatív középületek, intézmények, bankok, paloták. A gyárivá váló hazai bútorasztalosság köréből a Lingel Bútorgyár (Lingel Károly és Fiai Első Magyar Faáru- és Bútorgyár), valamint Thék Endre Bútorasztalos- és Faárugyára emelkedik ki. (Itt tudnunk kell, hogy a 20 főnél többet foglalkoztató műhelyeket, üzemeket abban az időben gyárnak nevezik).

A nagyiparos és főbb munkái

Az Üllői út 66/b alatti üzemében Thék 1893-ban 270 munkással, 51 kW teljesítményű gőzgéppel dolgozik. Az 1910. évi ipari adatokból kiderül, hogy ekkortájt a bútorszakmában a pesti Thék gyár 400, a békéscsabai Reisz és Porjesz, valamint Gelb Miksa budapesti üzeme 200- 200, a Lingel cég 150 fővel dolgozik.

Thék kivételes tehetségét, európai rangját igazolják, hogy gyárában készülnek - többek között – a nagy, 19. századvégi fővárosi építkezések közül az Országház üléstermeinek famennyezetei, a miniszterelnök dolgozószobájának bútorai (Ezeket pár évvel ezelőtt újították fel). A mahagónifa bútorok formába préselt, színezett eozinmázas kerámiabetétekkel készülnek, amelyek – természetesen - Zsolnay Vilmos pécsi gyárából származnak. A nemrég felújított Gresham palota

berendezésénél is Thék olyanokkal dolgozik együtt, mint a keramikus Zsolnay Vilmos és az üvegfestő Róth Miksa.

Szakmai érdekesség, hogy legszívesebben a szlavóniai tölgy fájából dolgozik (Tudjuk, hogy Szlavóniának a mai Horvátországhoz tartozó Dráva – Száva háromszöget nevezik).

Gelléri Mór így ír róla „A magyar ipar úttörői” című, 1887-ben megjelent könyvében:

„Thék tehát az első kézműves-asztalos volt Magyarországon, ki telepét gőzerőre berendezvén, a legkitűnőbb segédgépekkel látta el s egész erővel törekedett a külföldi, főleg ausztriai bútorigarnak hazánkba való kiszorítására. Törekvéseit fényes siker követte... Különös említést érdemel még az is, hogy Thék, mint polgár és iparos a közügyek terén is kiváló érdemeket szerzett ...”

Thék Endre „igazi iparos, self-made-man típus volt” –ahogyan kortársa, Gaul Károly jellemzi. Emellett Ő az első gyáros, aki felismeri a tervezőművész – vagy ahogy akkor nevezik a rajzoló – fontosságát. Állandó tervezője, Tattay Ferenc mellett külsősöket foglalkoztat., többek között Faragó Ödönt. Egy időben több nagyobb munkájában a kor jeles művészeit kéri fel tervezőnek, s a historizmuson túllépve modern, szecessziós garnitúrák kivitelezését vállalja, többek között Rippl-Rónai József, Foerk Ernő, és Horti Pál tervei alapján művészi színvonalú bútorokat és belső berendezéseket készít.

Egyedi bútor ajánlatából (Pallas Nagy Lexikon IV. kötet):

*„Pohárszék diófából modern német renaissanceban
Szalon-asztal feketére pácolt körtefából elefántcsont berakással renaissance
modorban
Szekrény fehér alapon aranyozással, barokk modorban
Szalon-szekrény diófából aranyozással
Álló óra fehér alapon aranyozással, barokk modorban
Szalon-szekrény diófából XIV. Lajos modorban”*

Az 1880-as évektől a főváros legnagyobb középületeinek palotáinak berendezéseit, bútorait készíti. Legkiemelkedőbb munkái az említett Országház mellett az Operaház és a Budavári Királyi palota faipari és

díszítő berendezései. Érdeemes itt megemlíteni gróf Andrássy Tivadar budai villáját, amelynek berendezését Rippl-Rónai József tervei alapján készíti (kár, hogy berendezés a háborúban elpusztul). Tevékenységét ebben az időszakban zongoragyártásra is kiterjeszti és ebben is versenyképesé válik a külföldi gyártókkal; 11 féle zongorát és 3 féle pianínót készít.

A miniszterelnöki dolgozószoba egyik szekrénye

A Thék gyár egykori képeslapon

A képeslap alján lévő szöveg:

„Nézd gyermekem, itt van a Thék-féle magyar zongoragyár nagy saját áruháza, a Clotild Ó Fenségének bérpalotájából költözött ide. Itt a magyar hangszer kipróbálására oly választék van, mint sehol, s ha kell, díjtalanul kapni képes árjegyzéket” – mondja a hölgy kisleányának a képeslapon. A Thék-féle gyár – olvashatjuk a Budapest, VIII. Üllői-út 66. címmel átellenben a képeslapon – *nemcsak hangszerekből, de bútorokból is nagy választékot tart készletben, melyek kivitel tekintetében páratlanok és aránylag igen olcsók, ezeket azonban látni kell.*

Gyárának főleg neoreneszánsz, neobarokk és neorokokó bútorai a Saxlehner -, és New York palota, a Károlyi-, Wenckheim- és Andrássy palota (a mai Szabó Ervin könyvtár), a Tőzsdepalota és a Kúria (ma Néprajzi Múzeum) épületébe készülnek. Nehezen felsorolható művei között megemlítendő a piarista rendház, a Bakáts téri plébániatemplom bútorai és fadíszítései, Debrecenben a Kossuth utcai templom, a volt Koháry utcai

unitárius templom Pecz Samu által tervezett berendezései, a nádasladányi Nádasdy kastély gótikus fenyőfa burkolata, padok és díszes mennyezete.

A Hauszmann Alajos által tervezett Szent István terem bútorzata is, amely 1890-ban a párizsi világkiállításon az egyik nagydíjas termék, a Thék gyárban készül, kárpitozása Gelb Miksa és Fia műhelyében (kár, hogy Budapest ostromakor ez is elpusztul).

A kiállítások szervezője és sikeres résztvevője

1867 és 1911 között Thék Endre nyolc világkiállításon szerepel művészi kivitelű asztalosmunkáival, melyek a legmagasabb kitüntetésekhez hozzák a kivitelezőket. Ebben az időszakban számos feltörekvő, tehetséges iparművész-tervezővel dolgozik együtt, akik Thék maximalista munkafelfogásán, tökéletes kivitelezésén keresztül egyúttal a magyar iparművészet nemzetközi elismertségét is nagyban emelik.

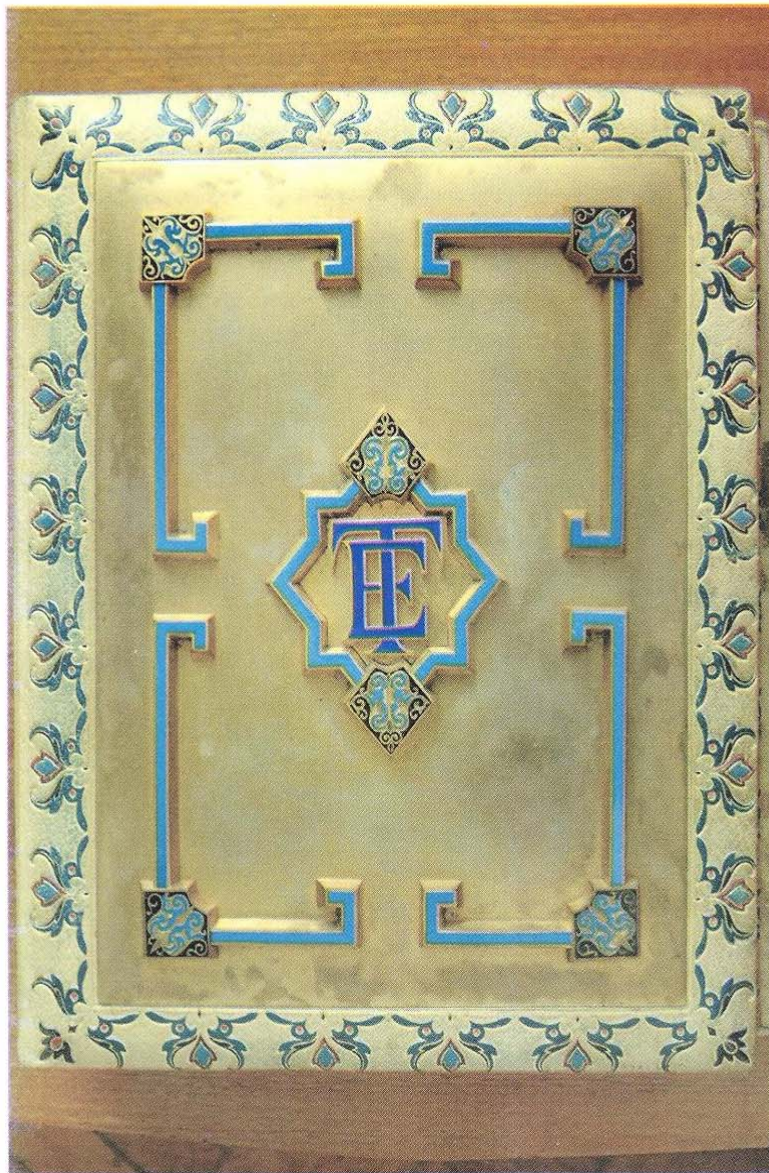
Az 1885. évi budapesti Országos Általános Kiállítás megmozgatja az egész korabeli Magyarországot; az ideiglenes és állandó kiállítók száma közel 12 ezer, látogatóké pedig 1 millió 760 ezer. Ennek a kiállításnak Thék az egyik fő munkatársa, sőt a csoport zsűri elnöke, amiért megkapja a Ferenc József rend lovagkeresztjét.

Thék sikerei közben sem feledkezett meg szülőhelyéről. Kezdeményezésére 1899-ban olyan helyi iparkiállítást rendeznek Orosházán, amely az egész Délvidék figyelmét magára vonja, a 314 itt élő mester versenyre kel egymással. Ez az első helyi iparkiállítást az országban.

Legnagyobb sikereit az 1900 és 1911 közötti expókon éri el, amelyeken az addigi szerényebb helyezések után több nagydíjat is elnyer.

1901-ben Budapesten díszalbumot adnak ki tiszteletére, amelyet 734 kortársának aláírása teszi igazán érdekessé; többek között az Országos Iparegyesület tisztviselői, Budapest főpolgármestere, a „Nagy páholy” tagjai, a „Pátria” tagjai, Zichy Jenő, lovag Falk Zsigmond, Zsolnay Miklós, Gárdonyi Géza, Jászai Mari, Gelléri Mór, Edvi Illés Aladár, Benczúr Gyula.

Írásaiban, amelyek a „Magyar Ipar”-ban jelennek meg, főként a tanoncoktatásról, a kézművesipar fejlesztéséről ír. Egyetlen könyvét, amelyről tudunk „A nők befolyása a hazai ipar fejlesztésére” címmel 1903-ban adják ki Budapesten.

A díszalbum borítója

Thék Endre 1908-ban a magyar iparosok között elsőként kapja meg a Magyar királyi „udvari tanácsos” címet; így lett az egykori asztalossegédből „méltóságos asztalos”. Nevéhez fűződik Magyarországon az első bentlakásos tanoncotthon megalapítása Orosházán, ahol a község díszpolgárává választották és még életében utcát neveznek el róla.

A Tanácsköztársaság idején, gyárát kisajátítják, őt utcára teszik és amikor azt kérdezi, hogy hetvenhét esztendő fejével mit kezdjen, a népbiztos gúnyosan vágja oda neki: „ Akinek ilyen szép, hosszú szakálla van, elmehet az Opera elé portásnak”.

1919 június 8-án Balatonfüreden hunyt el. Pesten, az Új Köztemetőben temetik el, majd ünnepélyes külsőségek között újra temetik.

KÖZÉLETI TEVÉKENYSÉGE

Tonelli Sándor az „Ipari öntudatunk ébresztői és munkálói” című az Országos Iparegylet kiadásában megjelent összeállításban így ír Thék Endre közszereplésének kezdetéről:

„ A fiatal Thék hazajött a párizsi nagy műhelyekben elsajátított tudással, kifinomult ízlésével, üres zsebekkel, de mérhetetlen nagy ambícióval. Kopogtatott annak a műhelynek az ajtaján, amelynek később tulajdonosa lett, de alkalmazást nem talált. Talált ellenbe Pesten félig német hagyományokon nevelkedett kezdetleges ipart és kereskedelmet, mely még nem tudott a saját lábára állni és ízlésben, üzletben egyaránt Bécsnek volt a filiáléja. Furcsa módon ez lökte bele Thékot a közéleti szereplésbe. Otthont kellett teremteni a magyar képviselőháznak és hirtelen be kellett rendezni a Sándor utcai palotát. Az átépítést Ybl Miklós vezette, és hogy biztos legyen a munkájában, később sem szokatlan recipe szerint a képviselőház berendezését Bécsben rendelte meg. Thék Endre, aki nemcsak a mesterségét tanulta meg Párizsban, hanem a közvélemény irányításának módját is, a fiatalabb asztalosmesterekkel és segédekkel egyetemben macskazenét rendezett a bécsi bútorokkal felszerelt képviselőház előtt. A figyelem ráterelődött. Műhelye divatba jött, egy-két esztendő múlva már pedig már tagja volt az újjászervezett Ipartestület képviselő bizottságának. Ekkor kezdődött Thék endre kapcsolata az Iparegyesülettel, amely a halálig sohasem szűnt meg. Más egyesületekben, bizottságokban, tagnácsokban , kamarában később Thék Endrét bőségesen elhalmozták állásokkal és tisztségekkel. A kiegyezés utáni macskazenével kezdődik azonban Thék Endre közéleti szereplésének leghosszabb fejezete, amelyre legbüszkébb volt mindig, noha nem választás, vagy kinevezés ültette be méltóságába. Ő lett az iparosvezér.”

A tanoncotthon megalapítója

Thék Endrének köszönhetően az országban elsőként Orosházán jött létre a tanoncok – ma ipari tanulók – teljes ellátását biztosító otthon. Erre a célra 1900 novemberében 10.000 koronáért házat vásárol, majd újabb tízezer koronáért átalakítva felújíttatja 24 fő teljes ellátására. Thék 1902. októberében kelt alapító leveléből:

„Alulírott Thék Endre a mai napon, Orosházán, IV. kerület 404. sz. alatt létező saját nevemre írt házat, valamint annak minden kiegészítő ingóságát, mint az „I. Ferenc József Tanonc Otthon”-t, a mai napon Orosháza nagyközségnek, illetve a Magyar Királyi Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztériumnak ajándékozom díjtalanul azon világos kikötéssel, hogy úgy az ingatlan, valamint annak minden kiegészítő része csakis Tanonc-otthonnak használható fel”.

Az Otthon az 1902/03 tanévben fogadott először tanoncokat. Felvételért a távolabbi helyekről is folyamodtak: Baja, Alsó-Lendva, Nagyvárad, Lontó, Zarnóca és Zilah. Az intézmény fenntartására 2.000 korona állami segítséget kaptak. Thék Endre alapító-elnök 10.000 koronás alapítványt tesz:

„Thék Endre kívánságára kimondatott, hogy ösztöndíja elsősorban orosházi vagy békésvármegyei születésű teljesen árva vagy félárva tanoncnak adományoztassék”.

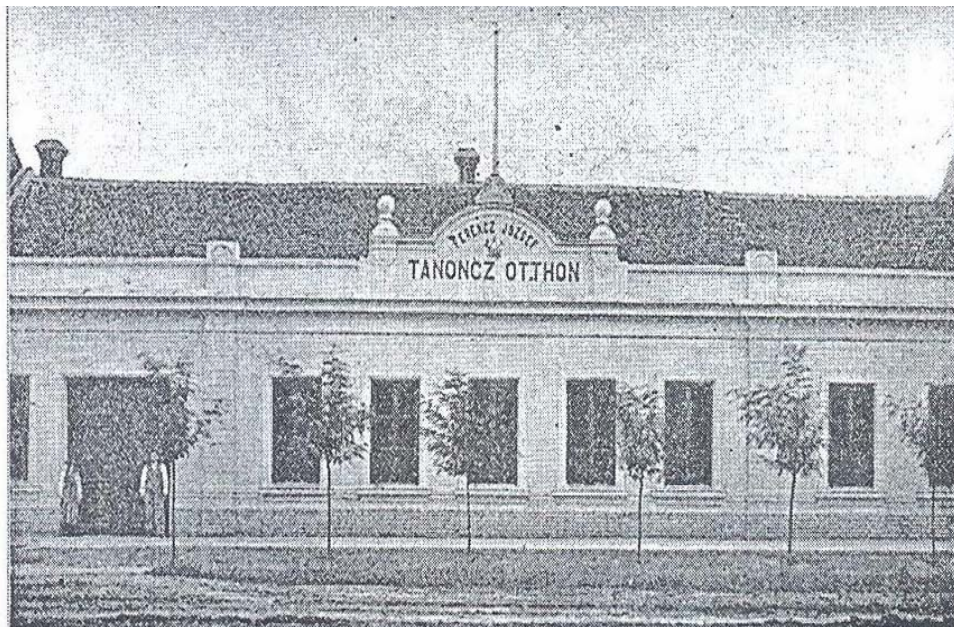
Az intézmény működtetésére további alapítványok születtek az Aradi Kereskedelmi és Iparkamara, Orosháza Képviselőtestülete, valamint Gyömrői Manó, a budapesti Gelb Miksa és Fia cég beltagja részéről.

Az Iparegyesületben és más szervezetekben

Thék Endre közéleti munkássága az Országos Iparegyesülethez és a budapesti Kereskedelmi és Iparkamarához, majd a Gyáriparosok Országos Szövetségéhez kapcsolódik. Verasztó Antal a Thék család történetének kutatója írja róla:

„Az Országos Iparegyesület volt tehát Thék Endre közéleti működésének bölcsője. Talán kimondható, legkedvesebb otthona is. 1897-ben választotta meg a közgyűlés egyhangú bizalma az egyesület alelnökévé a rézhámoros, gömöri Szontagh Pál helyére és

Thék Endre huszonkét esztendő töltött el ebben a düsszel, munkával és felelősséggel teljes állásban, hihetetlen szorgalommal, kötelességtudással és nagyon sok pozitív eredménnyel...”

Az orosházi Tanoncotthon épülete

1904-ben a budapesti Kereskedelmi és Iparkamara választja meg alelnöknek, ahol az ipari osztály vezetését erős kézzel ragadja meg és különösen a kisipari ügyekkel foglalkozott lelkesedéssel. Kezdetől fogva legkedvesebb működési köre az iparfejlesztés és a munkásképzés. Haláláig elnöke az Ipartestületek Országos Szövetségének, tagja főváros törvényhatósági bizottságának és a kormány által szervezett, majdnem valamennyi ipari érdekű bizottságának. Az ő nevéhez fűződik az első Tanoncszövetség, valamint a kézműiparosok szervezetének, az IPOSZ-nak a megalapítása. Ez utóbbinak hosszú évekig elnökeként tevékenykedik; azzal a törekvéssel, hogy a régi, tisztos kézműipari hagyományokat életre keltse és azokat megbecsülendő örökség gyanánt adja tovább az utána következő iparos nemzedéknek.

Thék háta mögött az ipari közvélemény áll. Ezért ott szerepel az Országos Iparoktatási Tanácsban, Tagja az Országos Ipartanácsnak, az Országos Közlekedési Tanácsnak, részt vesz az új ipartörvényt előkészítő bizottságban, minden, az ipart érintő fontosabb szakértekezleten.

Még az első világháború alatt történt – írta le Tonelli Sándor - hogy a magyar közgazdasági érdekképviseletek a Niederösterreichischer Gewerbeverein meghívására

kirándulást szerveztek Bécsbe, ahol a megállapodás szerint a bécsi pályaudvaron Thék Endre válaszol az osztrákok üdvözlésére. Thék kézírásával átadta a szöveget az Iparegyesület egyik fiatal tisztviselőjének, hogy adja le sajtónak. A beszéd így kezdődött: „Itt emelkedik az a határkő, mely szikrát fog a lelkesedés hevétől...” A megbízott tisztviselő beleszerkesztett az írásba, kihagyta a belőle a határkövet, a szikrát és a lelkesedés hevét. Bécsből visszajövet Thék már megkapta pesti újságokat és elolvasta saját beszédét. Cseppet sem haragudott, de nem állhatja meg a megjegyzést: „Édes barátom én elhiszem, hogy te többet tanultál nálam, megismerted a tudományok azon nemeit, melyekkel én nem foglalkozhattam, de arra kérek, többé ne bántsod az én egyszerű iparos stílusomat, mert az annak a legfőbb ékessége”.

A Thék gyár kitüntetett termékei

A gyár termékeinek elismerését jól tükrözik a bel- és külföldi kiállításokon elnyert díjak, oklevelek. A következőkben felsorolt kiállításokon a Thék gyár termékeit arany-, ezüstérmekkel és díszoklevelekkel jutalmazták:

1872	Kecskemét
1873	Wien
1879	Székesfehérvár
1879	Teplitz
1882	Trieszt
1885	Budapest
1896	Wien
1896	Budapest
1900	Bukarest
1900	Párizs

1905-ben éri Thék Endrét a magyar iparművészek legnagyobb kitüntetése. Ekkor ítéli oda neki az illetékes bíráló bizottság a kultuszminisztérium nagy aranyérmét, az Országos Iparművészeti Társulat lakásművészeti kiállításán szereplő gyönyörű ebédlő berendezéséért. A további kitüntetések helyszínei:

906	Milánó
1925	Monza
1927	Székesfehérvár

1927	Fiume
1927	Szaloniki
1929	Barcelona

Kitüntetései

- 1883 Koronás arany érdemkereszt
„az ipar terén tett jeles szolgálatai elismerésüül”
- 1885 Ferenc József- rend Lovagkeresztje
az ezredéves országos kiállítás körül szerzett kiváló érdemeinek méltánylásául”
- 1896 III. osztályú Vaskorona-rend
- 1898 Orosházi Ipartestület dísztagja
- 1900 Francia Becsületrend Lovagkeresztje
- 1901 Budapesten díszalbumot adnak ki tiszteletére
- 1906 Belga Lipót-rend Lovagkeresztje
- 1907 Olasz Korona-rend Tiszti keresztje
- 1907 Román Csillag-rend középkeresztje
- 1908 Orosháza díszpolgára
- 1912 Olasz királyi ezüstérem
- 1913 Orosházán utcát neveznek el róla

A külföldi kitüntetések viseléséhez azonban I. Ferenc József engedélyére van szükség. Az erről szóló hivatalos értesítést 1909-ben a kereskedelemügyi miniszter, Kossuth Ferenc küldi meg Thék Endrének:

*„Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége folyó évi február hónap 7-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy Méltóságod a francia becsület-rend lovagkeresztjét, a belga Lipót-rend lovagkeresztjét, a román Csillag-rend középkeresztjét s az olasz koronarend tiszti keresztjét elfogadhassa és viselhesse...
 Miről Méltóságodat ezennel értesítem.*

Budapest, 1909. április hó 10-én.

Kossuth

Thék még 1896-ban vagy 1906-ban megvásárolja Hont megyében a lontói Prónai –féle birtokot, amelyet mintagazdasággá fejleszt ki. Majthényi-féle kastélyát saját tervezésű és gyárában készített bútorokkal rendezi be.

Thék Endre 1919 június 8-án hűnyt el Balatonfüreden. Pesten, a X. kerületi Új Köztemetőben temetik el a Fővárosi Népbiztosság rendelete szerint engedélyezett soron következő sírba. Második temetésére, ünnepélyes külsőségek között, 1919 október 19-én kerül sor az Új Köztemető 30. parcellájában lévő családi kriptában. Ezen a végső tisztességadáson számos közéleti személyiség vesz részt, a gyászbeszédet Gaul Károly tartja, amelynek során Thék Endre egész életpályáját érinti:

„A múlt század hatvanas évei elején felkerült a nagy magyar alföldi rónaságról egy erőtől és ambíciótól duzzadó fiatal asztalossegéd az akkori Pest városába, hogy itt mind azt, ami tudásvágyának tetszik, elsajátítsa...

A fiatal Thék Endrét nem elégítette ki a budapesti ipar. Őt is elfogta vágy a szebb dolgok megismerésére és elsajátítására, tehát csakhamar elhatározta, hogy III. Napóleon francia császár fényes udvara révén új virágzásnak indul a francia művész ipar remekeivel megismerkedjék...

Az ipar terén Thék neve fogalommá lett és fogalom fog maradni az ország gazdasági történetében...”

Thék Endre végrendeletéből

Thék Budapesten, 1919 május 31-én kelt közvégrendeletében szereplő tiszta hagyatékának összege közel 3,3 millió korona. Ebből több, Orosházát is érintő alapítványról, 1.380.000 korona értékben, készpénz kifizetésre 578.000 korona, részvényadományok formájában 838.000 korona értéke adományozott. Az alapítványok és az azoknak adományozott összegek:

- 1. A Budapesti József fiúárvaház részére alapítványként hagyományozott 500.000 K-t,*
- 2. „Az orosházai I. Ferenc József Tanonc Otthon további fennállásának biztosítása céljából s fejlődésnek elősegítéséért, Orosháza előjáróságának kezelése alatt alapítványként 150.000 korona, azaz százötvenezer korona”*
- 3. „Egy Orosházán, „Thék Antónia” nével felállítandó fiú- és leányárvaház céljára, hol a gyermekek a gyakorlati életre neveltetnek alapítványként 150.000 korona, azaz százötvenezer korona...”*
- 4. A Magyar Tudományos Akadémiának alapítványként 50.000 K-t.*

5. *Az Országos Iparegyesületnek alapítványként 50.000 K-t.*
6. *A Budapesti Asztalos Ipartestület özvegyi alapjának alapítványként 10.000 K-t.*
7. *A Budapesti Stefánia gyermekkórháznak alapítványként 10.000 K-t.*
8. *Keresztény gyermekszanatóriumok létesítésére alapítványként 500.000 K-t.*

THÉK ENDRE EMLÉKEK

A Thék bútorok nagy gyűjteményét az Iparművészeti Múzeum őrzi Budapesten. Bútorai megtalálhatók a Nagytétényi Kastélymúzeumban (Száráz-Rudnyánszky kastély) és a Kiscelli Múzeumban is.

Orosháza díszpolgára

Orosháza mintegy 650 önálló iparos 1908 novemberében azzal a kéréssel fordul a képviselő testülethez, hogy Thék Endrét Orosháza szülöttét fogadják díszpolgárrá, ami az év decemberében meg is történik.

Orosházán utcát neveznek el róla

Az Orosházi Ipartestület 1913 februári kérelmére a község képviselő testülete egyhangulag elfogadja és kimondja, hogy az addigi Templom utcát Thék Endre utcának nevezzék el. Ily módon Thék Endréről, még életében utcát neveznek el Orosházán.

Az Orosházi Múzeumban a „Nyolc nemzedék élete” című, 1969 és 2005 közötti állandó kiállításon Thék relikviák is voltak. A kiállítás 50 oldalas „Vezetőjében” Thék Endréről többek között a következők olvashatók:

„Továbbhaladva egy kerek asztalt pillanthatunk meg. Nem csoda, hogy megáll rajta tekintet, hiszen az országos hírű Thék bútorgyárból való. Nemhiába Őt tekintik a magyar műbútoripar megalapítójának. Termékeink kiválóságát a különböző külföldi kiállításokon nyert éremi, díszoklevelei is mutatják. A vitrinben ezek közül is látható néhány 1908-ban, pályája csúcán – a helyi tanoncotthon iránti hálából is – Orosháza díszpolgárrá választotta. Az itt látható szép díszpolgári oklevél a grafikusművészet és a könyvkötészet remeke.

Ma már kevesen tudják, hogy a légett budai királyi várnak a legnagyobb és legszebb termét, a Szent István termet is Thék Endre bútorozta be. A Thék zingora még ma is fogalom.

Az asztalon levő tárgyak Thék Endre íróasztaláról valók. Szociális gondoskodásának szép példája volt az Előd utcai Tanonc Otthon alapítása, mely első ilyen létesítmény volt hazánkban. Emlékét városunkban utca őrzi”

A Thék Endre utca Budapesten

Említésre érdemes, hogy 1928-ban a Budapest-józsefvárosi Óriás utcát (ahol gyára és lakóháza is állt) Thék Endre utcára keresztelik át. 1930-ban az Országos Iparegyesület és Kereskedelmi Kamara Thék emlékéremet bocsát ki. Még ugyanebben az évben Budapest székesfőváros emléktáblával jelöli meg lakóházát (ma Üllői út 66/c).

**Thék Endre emlékérem (1930,
Telcs Ede alkotása)**

Thék Endre emléktáblájának avatása Pesten 1930. október 5-én

1952-ben, Leonardo da Vinci 500. születésének évfordulóján átkeresztelhető utcát kerestek, és mivel „feltűnt Thék gyanúsán kapitalista neve” erre az utcára esett a választás 1952-ben a táblát eltávolítják, az utca pedig Leonardo da Vinci nevét kapja. A rendszerváltás után, amikor az utcát visszakeresztelhetnék volna, az illetékes önkormányzati képviselők zöme azt kérdezi: „Ki az a Thék Endre?” (mármint Leonardó da Vincihez képest).

A 2006. évben, amikor bontani kezdték a pusztulásra ítélt városnegyed, a novemberi újsághírben (Népszabadság, nov. 22) a következő szöveg jelenik meg:

„A Leonardo utca, amelyet valamikor Óriás utcának hívtak, kovács és lakatosműhelyekkel volt tele. Üllői úti sarkán pedig ott állt Thék Endre bútorgyára”

Budapesten a Lágymányosi híd pesti hídfőjénél, az épülő Millenniumi városközpontban, a Művészetek Palotája a közelében, annak megnyitása idején, 2005-ben Thék Endre utcával találkozunk. Az elnevezés azonban korábbi: a Fővárosi Közgyűlés 1502/2001. sz. határozata már erről rendelkezik.

Orosházán viszont 2009-ben Thék Endre díjat alapítanak.

Thék Endre utca Budapesten (jobb alsó sarok)

MEGEMLÉKEZÉSEK THÉK ENDRÉRŐL

Thék második temetésekor (1919 október 19-én) számos visszaemlékezés hangzik el. A méltatások közül Matlekovics Sándornak az Országos Iparegyesület elnökének írása jól tükrözi a korszakot, s ebben Thék Endre munkásságát:

„A nehéz időket, melyeket hazánk az öt évi háború után beállt fordulatban átélt, iparos közéletünket még azokkal is sújtotta, hogy elvesztettük egyik legjobb erőnket, egyik vezetőnket, elvesztettük Thék Endrét.

Egyesületünk tagjainak nem kell szólni arról, ki volt Thék Endre. Abban az évben született, amikor politikai nagy elődeink az Országos Iparegyesület megeremtését szükségesnek találták; és egész életét annak az eszménynek szentelte, mely nagynevű elődeink szemei előtt lebegett. Fejleszteni kell a magyar ipart; Magyarország ipar nélkül nem élhet meg; az ipar tényező legyen hazánkban.

Ennek az eszménynek élt, ez volt a vezéreszméje, midőn asztalosműhelyét szorgalom, tanulás, kitartás és munka által hatalmas bútorgyárrá fejlesztette és megszerezte magának azokat az anyagi eszközöket, melyek képessé tették őt arra, hogy az ipar érdekében, az ország ügyeinek irányításában kellő tekintéllyel közreműködjék.

Ő az ország iparosai közül egyike volt azoknak, kik az iparos közügyeket vezető szereppel mozdították elő. Az Országos Iparegyesületben állandó tevékenységet fejtett ki; hosszú évek során az igazgatóság tagja és az egyesület alelnöke, kivált mesteriparos társainak ügyében sok esetben személyes utánjárással is tevékeny volt.

A Kereskedelmi és Iparkamarában is nagy buzgóságot fejtett ki; egyike volt azoknak, akik ezen intézmény irányában mutatkozó ellenszenvet, mely iparos körökben sokáig fennállt, leküzdeni igyekeztek és kimutatták azt, hogy a kamara, mint a törvény által az iparosok és kereskedők részére kijelölt hivatalos szervezet, sok esetben hatékonyabb módon juttathatja érvényre az iparosok kívánságait, mint a szabad egyesületek.

Ily szellemi működését el is ismerte az iparosság, midőn őt a kamara ipari osztályában elnökké választotta. Köztevékenységi működésében össze tudta egyeztetni a különböző szervek tevékenységét.

Thék Endre a Gyáriparosok Országos Szövetségének és az Országos Iparegyesületnek egyaránt tagja volt.

Mindkét intézményben ugyanaz a cél vezérelte munkáját, a hazai ipar erősítésére és fejlesztésére törekedett. Thék Endre – kimondhatjuk – az ipari közvéleményt testesítette meg, egy sor országos tanácsnak volt tagja.

De nemcsak tanácsadással szolgált a kormánynak; nagy népszerűségét, pártatlan eljárását és az iparos körökben való tájékozottságát felhasználta a kormány sok olyan megbízással, ahol bürokratikus kezelés a kívánt célhoz nem vezetett volna. Így midőn a háború pusztításai után Felső Magyarországon az iparosok felsegélyezéséről volt szó, vagy a gyöngyösi tűzvész utáni kárt, szenvedő iparosokat talpra kellett állítani, vagy Erdélyben a románok betörése után az iparos osztály bajain kellett segíteni, vagy a hadbavonult iparosok családjainak támogatásáról volt szó; Thék volt a kormánynak a megbízottja, ki saját ügyes-bajos dolgai mellett lelkiismeretesen és önzetlenül végezte iparos társainak súlyos ügyeit, sáfárkodott az országnak reá bízott pénzével és segített az ipar nyomorán.

Áldásos működésében mindig a szabadság és az erdők szabad versenye volt iránytűje. A saját erejéből naggyá lett iparos mindig első sorban saját tevékenységében kereste az iparosok jólétének alapját és a társadalmi egyesülésben, kereste a magánérőknek azt az összpontosított hatalmát, mely mindenre képes.

Az állam támogatását csak rendkívüli körülmények közt és akkor nem magánérdekében, hanem a közjó szempontjából vélte igénybe vehetőnek, mikor az egyes

iparos és a társadalom a cél elérésére nem volt elég erős. Mikor az ipar érdekében szólt vagy dolgozott, mindig a közérdeket tartotta szem előtt.

A szegény és elhagyatott nem hiába fordult hozzá segítségért, felemelte és egy sorba helyezte az erőssel. Azzal a hívvel és erővel, amit csak saját élményei kölcsönöznek az embernek, tett és dolgozott a létért és haladásért küzdő magyar kézműves iparosságért és a gyakori félreismertetéstől sem zavartatta magát. Ilyennek ismerték őt kortársai.

Saját magáért vagy üzletéért nem vett igénybe állami támogatást, ott mindent saját erőből végzett. Így állott ő iparunk és iparosaink közt. Tisztelte és szerette őt mindenki. Becsülte és méltatta őt a kormány is. Azok az egyesületek és intézmények, melyeknek kebelében működött, benne oszlopos vezért láttak.

És most, midőn befejezte áldásos pályáját, midőn az iparosság egyik patriarchája letűnt működési teréről, midőn az, aki az iparért egész életében küzdött, elhagyott bennünket; meghatottan tekintünk működésére, és bizalommal pillantunk a magyar ipar jövőjére, mert tudjuk, ha az ő példáját követjük és az általa kijelölt úton haladunk, még a mostani nehéz idők után is, a magyar ipar virágozni fog.”

Felhasznált források :

- *Gaul Károly: Thék Endre emlékezete. Építőipar – Építő Művészet. 1919. november.*
- *Gál Vilmos: Thék Endre bútorgyára a világkiállításokon. Magyar Asztalos és Faipar. 2010/1.*
- *Gelléri Mór: A magyar ipar úttörői. Budapest. Dobrowsky és Franke, 1887.*
- *Sisa József - Tihanyi Bence és Bakos Ágnes: Az országház. Magyar könyvklub. Budapest, 2001.*
- *Tonelli Sándor: Thék Endre in Ipari öntudatunk ébresztői és munkálói (Szerk.: Dálnoki Kováts Jenő). Országos Iparegyesület, Budapest, 1943.p.166-173*
- *Verasztó Antal: Adatok Thék Endre és a nemes Thék család történetéhez. Orosháza, 2008.*

- A 6, 8, 13, 15, 18, 23 és 24. oldalakon szereplő mellékletek Verasztó Antal fenti kötetéből valók.

Thék Endre asztalosmester,

az Osztrák-Magyar Monarchia korának
ismert vállalkozója, bútór- és zongora-
gyáros, számos középület magas színvo-
nalú berendezésének készítője.

Az Ipartestületek Országos Szövetségé-
nek elnöke, az első hazai tanoncotthon
megalapítója, Orosháza díszpolgára.

Ő volt a hazai bútorgyártásnak egyik
legkiemelkedőbb személyisége.

Dr. Tóth Sándor
2011. március